

КОМПЕНСАТОРНІ ЗАСОБИ ЕЛІПТОВАНИХ ОДИНИЦЬ-КОНСТРУКЦІЙ У ТЕКСТАХ ТРАГЕДІЙ СОФОКЛА

Гнатишак Марта Юрійвна

асп.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Розглянуто шляхи компенсації еліптованих синтаксичних одиниць-конструкцій. Визначено компенсаторні мінімальні синтаксичні одиниці та синтаксичні одиниці-конструкції у діалогічних партіях досліджуваної трагедії. Проаналізовано особливості перерозподілу комунікативної інформації між еліптованими та компенсаторними одиницями у ситуативному мовленні.

Ключові слова: еліпсис, синтаксична одиниця-конструкція, мінімальна синтаксична одиниця, зміщення логічного наголосу, компенсація.

Актуальність даної роботи обумовлена тим, що у старогрецькій мові проблематика еліпсису досліджена не в повній мірі, хоча на неї звертають увагу автори граматик та коментатори давньогрецьких текстів [Славятинская 2003; Соболевский 2004; Schwyzer 1950; Γκίκας 1991; Μπάζου 2000; Καραναγιώτος 1902]. Вивчення явища еліпсису здійснюється здебільшого на матеріалі сучасних мов [Богатько 2005; Дюндик 1971; Кюгерян 1987; Сковородников 1978]. При цьому поза увагою дослідників, залишаються засоби компенсації редукованих конструкцій. Адже внаслідок еліпсису відбувається перерозподіл інформації, тобто зміщення логічного наголосу на ті компоненти висловлювання, які є найтісніше пов'язані з еліптованими елементами.

Відсутність спеціальних робіт, присвячених засобам компенсації еліпсису у давньогрецькій мові, визначає **новизну даної роботи**. **Мета** роботи – виявити тенденції компенсації еліптованих синтаксичних одиниць-конструкцій, виражених різноструктурними словосполученнями, у тексті трагедії Софокла «Едип в Колоні». **Об'єктом** дослідження є еліптовані синтаксичні одиниці-конструкції та їх компенсаторні засоби у діалогічних партіях досліджуваної трагедії, а **предметом** – особливості перерозподілу комунікативної інформації між еліптованими та компенсаторними одиницями у ситуативному діалогічному мовленні.

Основною синтаксичною одиницею, за визначенням українського науковця І. Вихованця, є речення, яке у сфері мовлення залежить від контексту, мовленнєвої ситуації, поділяючись у плані актуального членування на «дане» (тему, вихідне у висловленні) і «нове» (рему, основне, комунікативний центр у висловленні) [Вихованець 1993, 148].

Для акцентування реми (найголовнішого, комунікативного центру, ядра) у висловленні використовують різні засоби вираження, до найважливіших з яких належить логічний (фразовий) наголос. На думку І. Вихованця, він є універсальним засобом виділення комунікативного центру висловлення в усному мовленні, забезпечуючи зосередження уваги на найголовнішому у реченні за будь-якого порядку

слів. До специфічних синтаксичних конструкцій в ролі засобів виділення комунікативного центру висловлення належать неповні речення, у яких усуваються компоненти, менш навантажені зі смислового погляду [Вихованець 1993, 152].

Оскільки еліптуватися в реченні можуть різноструктурні мовні одиниці у функції різних членів речення, то постає питання про типи синтаксичних одиниць, з поміж яких передусім розмежовуються, з одного боку, мінімальна синтаксична одиниця (МСО), що функціонує як компонент речення або словосполучення, і, з другого боку, синтаксичні одиниці-конструкції (СОК) – речення і словосполучення, в межах яких визначають мінімальну синтаксичну одиницю. Ієрархія між двома синтаксичними одиницями-конструкціями виявляється в тому, що речення є основною синтаксичною одиницею, а словосполучення формується в реченні в ролі складника останнього, а отже, воно підпорядковується реченню. Типові для словосполучення вторинні підрядний і сурядний зв'язки характеризують на другому рівні членування також речення, відбиваючи поширення опорних членів речення [Вихованець 1993, 181].

Відповідно до цього, аналіз редукованих елементів здійснюється за такою схемою: визначаємо еліптовану синтаксичну одиницю-конструкцію (СОК), компенсаторний член та його функцію в реченні, а також результат перерозподілу інформації у текстовому повідомленні.

Так, у словах чужинця на основі предикативних зв'язків із попередньої репліки Едипа відновлюємо СОК – елементарне речення $\xi\sigma\theta'$ $\acute{o}$ $\chi\acute{\omega}\rho\omicron\varsigma$: $O\acute{\iota}$ $t\acute{\iota}\varsigma$ δ' $\xi\sigma\theta'$ $\acute{o}$ $\chi\acute{\omega}\rho\omicron\varsigma$; $to\acute{\upsilon}$ $\theta\epsilon\acute{\omega}\nu$ $\nu\omicron\mu\acute{\iota}\zeta\epsilon\tau\alpha\iota$; (О. С. 38) – *що це є за місце? Ким з богів виановується?* $\Xi\epsilon$ $\acute{\alpha}\theta\eta\kappa\tau\omicron\varsigma$ $o\acute{\upsilon}\delta'$ $o\acute{\iota}\kappa\eta\tau\acute{o}\varsigma$ [$\xi\sigma\theta'$ $\acute{o}$ $\chi\acute{\omega}\rho\omicron\varsigma$]; (О. С. 39) – [місце є] *святище і незаселене*. Внаслідок пропуску головних членів речення увиразнюється іменна частина складеного присудка, виражена прикметниковим словосполученням, тобто на іншу СОК. Таким чином, автор акцентує увагу на описі тієї місцевості, куди прибув Едип.

У діалогічних репліках Едипа та Ісмени еліптується іменникове словосполучення $\delta\upsilon\sigma\acute{\alpha}\theta\lambda\iota\alpha\iota$ $tro\phi\alpha\acute{\iota}$ (СОК), яке вжите у попередньому висловлюванні: $I\varsigma$ $\acute{\omega}$ $\delta\upsilon\sigma\acute{\alpha}\theta\lambda\iota\alpha\iota$ $tro\phi\alpha\acute{\iota}$ (О. С. 328) – *о нещасне життя*. $O\acute{\iota}$ η $t\eta$ $\sigma\delta\epsilon$ $\kappa\acute{\alpha}\mu\omicron\upsilon$ [$\alpha\iota$ $\delta\upsilon\sigma\acute{\alpha}\theta\lambda\iota\alpha\iota$ $tro\phi\alpha\acute{\iota}$]; (О. С. 329) – *її чи моє [нещасне життя]?* $I\varsigma$ $\delta\upsilon\sigma\mu\acute{o}\rho\omicron\upsilon$ τ' $\acute{\epsilon}\mu\omicron\upsilon$ $tr\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$ [$\alpha\iota$ $\delta\upsilon\sigma\acute{\alpha}\theta\lambda\iota\alpha\iota$ $tro\phi\alpha\acute{\iota}$]. (О. С. 330) – *і мене бездольної третьої [нещасне життя]*. У обох прикладах в результаті редукції логічний наголос переноситься на неузгоджені означення (СОК), виражені особовими займенниками та порядковим числівником відповідно ($t\eta$ $\sigma\delta\epsilon$ $\kappa\acute{\alpha}\mu\omicron\upsilon$, $\acute{\epsilon}\mu\omicron\upsilon$ $tr\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$). Таким чином, автор підкреслює, що однаково нещасними є всі у родині Едипа, тобто і батько, і обидві його дочки.

У висловлюванні Едипа елімінується СОК – дієслівне словосполучення $\theta\eta\acute{\varsigma}\omega$ $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\mu\acute{o}\nu$. Пропущені компоненти відновлюємо із попереднього висловлювання хору, де це дієслово використано у наказовому способі: $X\omicron$ $\theta\epsilon\acute{\omega}$ $\nu\acute{\upsilon}\nu$ $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\mu\acute{o}\nu$ $t\acute{\omega}\nu\delta\epsilon$ $\delta\alpha\iota\mu\acute{o}\nu\omega\nu$, $\acute{\epsilon}\phi'$ $\acute{\alpha}\varsigma$ $\pi\rho\acute{\omega}\tau\omicron\nu$ $\acute{\iota}\kappa\omicron\upsilon$ $\kappa\alpha\iota$ $\kappa\alpha\tau\acute{\epsilon}\sigma\tau\epsilon\iota\psi\alpha\varsigma$ $\pi\acute{\epsilon}\delta\omicron\nu$ (О. С. 466-467) – *зараз здійсни очищувальне жертвопринесення для богинь, заради яких ти сюди прибув і ступив на цю землю*. $O\acute{\iota}$ $tr\acute{o}\rho\omicron\iota\varsigma\iota$ $\pi\acute{o}\iota\omicron\iota\varsigma$ [$\theta\eta\acute{\varsigma}\omega$ $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\mu\acute{o}\nu$]; $\acute{\omega}$ $\xi\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota$, $\delta\iota\acute{\delta}\acute{\alpha}\sigma\kappa\epsilon\tau\epsilon$ [$\mu\epsilon$]

(О. С. 468) – *якими способами* [я маю здійснити очищувальне жертвопринесення]? *О, чужинці, навчіть* [мене]. Логічний наголос переноситься на іменникове словосполученням у давальному відмінку τρόποισι ποίοις (СОК), увиразнюючи таким чином бажання Едипа дізнатися, як саме він повинен здійснити обряд очищення.

Згідно коментарів А. Карапанайотоса [Καραπαναγιώτος 1902, 44], у словах Едипа, який слухає вказівки хору щодо його дій під час обряду, автор пропускає СОК – головне речення, а акцент зміщує також на СОК – підрядне речення часу: Οἱ ὅταν δὲ τοῦτο χεῦμ' ἀκήρατον [τί χρή με ὑστερον δρᾶσαι] λάβω; (О. С. 471) – *а коли візьму священну воду* [що треба, щоб я зробив потім]? Внаслідок такого еліпсису на перший план виходить цікавість Едипа до послідовності виконання обряду.

На основі синтаксичного паралелізму у репліці хору відновлюємо іменникове словосполучення αὐτόν τόν μάλλον: Οἱ [ἐρέσω] θαλλοῖσιν ἢ κρόκαισιν, ἢ ποίῳ [ἄλλῳ] τρόπῳ; (О. С. 474) – *чи мені прикрашати гілочками чи лозою, чи якимсь* [іншим] *способом*? Χο οἷός γε νεαρᾶς [ἔρεπον] νεοπόκῳ μαλλῶ λαβών [αὐτόν τόν μάλλον]. (О. С. 475) – [прикасає] *недавно обстриженою шерстю молододі вівиці, взявши* [цю шерсть]. Логічний наголос переноситься із пропущеного прямого додатка на МСО – обставинний дієприкметник λαβών, який позначає спосіб прикрашання дзбанів для очищувального узливання.

У інших словах хору відновлюємо еліміноване поширене речення (СОК) τόν [κρωσσόν] πλήσας θεῷ із попередньої репліки-запитання Едипа: Οἱ τοῦ τόνδε [κρωσσόν] πλήσας θῶ; δίδασκε [με] καὶ τόδε. (О. С. 480) – *що я маю покласти, наливши* [у дзбан]? *Навчіть* [мене] *і цьому*. Χο ὕδατος, μελίσσης [τόν [κρωσσόν] πλήσας θεῷ] · μηδὲ προσφέρειν μέθυ (О. С. 481) – *воду, мед* [у дзбан наливши, поклади]. *Не додавай вина*. Внаслідок редукції логічний акцент зміщується на два однорідні непрямі додатки, виражені сурядним іменниковим словосполученням ὕδατος, μελίσσης. Таким чином, хор наголошує на необхідних компонентах, які потрібно використати для узливання.

У висловлюванні хору автор пропускає СОК – дієслівне словосполучення αὐθαίρετον οὐδέν ην: Οἱ ἦνεγκ' οὖν κακότατ' [πράγματα], ὧ ξένοι, ἦνεγκ' ἀέκων μὲν, θεὸς ἴστω, τούτων δ' αὐθαίρετον οὐδέν [ην] (О. С. 521-523) – *отже, я приніс найжахливіші* [справи], *чужинці, приніс не по своїй волі, хай знає бог. Нічого в цих не було добровільного*. Χο ἀλλ' ἐς τί [αὐθαίρετον οὐδέν [ην]]; (О. С. 524) – *але в чому* [не було нічого добровільного]? Наголошене у результаті еліпсису прийменникове словосполучення з питальним займенником (СОК) відображає зацікавлення хору долею Едипа, який власне розпочинає свою розповідь.

Розпитуючи Едипа про вбивство, яке він здійснив у своїй юності, хор пропускає у своїй репліці дієслівне словосполучення ἔθου φόνον. Внаслідок чого увиразнюється неузгоджене означення πατρός (МСО), яке вказує на особу вбитого. Еліптовану фразу відновлюємо з попередніх діалогічних висловлювань: Χο δύστανε, τί γάρ [εστί]; ἔθου φόνον (О. С. 542) – *о нещасний, бо що ж* [є/відбувається]? *ти здійснив вбивство*. Οἱ τί τοῦτο [ἐστί]; τί δ' ἐθέλεις μαθεῖν; (О. С. 543) – *що ж це* [є]? *що ти хочеш дізнатися?* Χο πατρός [ἔθου φόνον]; (О. С. 544) – *батька* [ти здійснив вбивство].

Із репліки Тесея відновлюємо у словах Едипа пропущену СОК – елементарне речення $\eta \mu\eta$ προσφορά δηλώσεται: $\Theta\eta$ ποῖω [χρόνῳ] γὰρ η σὴ προσφορά δηλώσεται; (О. С. 581) – *бо через скільки [часу] буде твоїй подарунок показаний?* OI [$\eta \mu\eta$ προσφορά δηλώσεται] ὅταν θάνω γὰρ καὶ σὺ μου ταφεὺς γένῃ (О. С. 582) – [подарунок мій буде показаний], *коли я помру, а ти станеш тим, хто поховав мертвого*. У результаті редукції підмета та присудка головного речення, логічний акцент зміщується на СОК – підрядне часове речення зі сполучником ὅταν, тобто на конкретизацію моменту оприлюднення подарунку Едипа, який полягає у похованні фіванця після його смерті.

Автор не вживає у висловлюванні Едипа поширене речення [τὴν παλαιὰν ξυμφορὰν γένους ἐρώ, яке можна відновити із попереднього запитання Тесея: $\Theta\eta$ ἢ τὴν παλαιὰν ξυμφορὰν γένους ἐρεῖς; (О. С. 596) – *чи ти говориш про старе нещастя роду?* OI οὐ δὴτ' [τὴν παλαιὰν ξυμφορὰν γένους ἐρώ], ἐπεὶ πᾶς τοῦτό γ' Ἑλλήνων θροεῖ. (О. С. 597) – *ні [не про старе нещастя роду говорю], адже кожен з еллінів розповідає про це*. Пропускаючи СОК, увиразнюється заперечна частка οὐ δὴτ' (МСО). Тесей, розпитуючи про горе, яке спіткало Едипа, припускає, що мова йде про родові прокляття. Однак Едип зауважує, що має на увазі щось інше.

У репліці Едипа із попередніх слів Тесея реконструюємо пропущене елементарне речення τό πάθος ἐστί: $\Theta\eta$ ποῖον πάθος δείσαντας ἐκ χρηστηρίων [ἐστί]; (О. С. 604) – *яка біда від пророцтв [є] для тих, що бояться?* OI [τό πάθος ἐστί] ὅτι σφ' ἀνάγκη [ἐστί] τῇδε πληγῇνα χθονί. (О. С. 605) – [біда є], *що необхідно [є], щоб був завданий удар цій землі*. Внаслідок еліпсису логічний акцент зміщується на СОК – додаткове речення із сполучником ὅτι, тобто на розтлумачення пророцтва, яке стосується загострення відносин між Афінами та Фівами.

У висловлюванні Креонта спостерігаємо редукцію інфінітивного словосполучення τάδε τελεῖν, яке вжите у попередніх словах хору: XO ὅσον λῆμ' ἔχων ἀφίκου, ξέν', εἰ τάδε δοκεῖς τελεῖν (О. С. 876-877) – *сюди ти прийшов, чужинцю, маючи скільки вигоди, якщо думаєш таке зробити*. KP δοκῶ [τάδε τελεῖν] (О. С. 878) – *думаю [таке зробити]*. У результаті еліпсису акцентується присудок δοκῶ (МСО), що підтверджує тверді наміри Креонта діяти силою, аби повернути Едипа та його дочок назад у Фіви, незважаючи на будь-які застереження хору.

Демонструючи подальшу наполегливість Креонта, автор пропускає у його висловлюванні непряме питання εἰ τελῶ ταῦτα, наголошуючи при цьому на головному реченні (СОК): XO --τά γ' οὐ τελεῖ [ἴστω μέγας Ζεύς] (О. С. 881) – *цього ти не зробиш* [хай знає великий Зевс]. KP --Ζεύς γ' ἂν εἰδείη [εἰ τελῶ ταῦτα], σὺ δ' οὐ (О. С. 882) – *Зевс може і знає* [чи я це зроблю], *а ти ні*. У репліці хору піддається елімінації поширене речення ἴστω μέγας Ζεύς та увиразнюється дієслово-присудок τελεῖ із запереченням οὐ (МСО), щоб висловити переконання старійшин у тому, що Креонт не посміє чинити всупереч моральним законам.

Із попереднього висловлювання домислюємо у репліці Тесея пропущене дієслівне словосполучення δεινὰ [πάθῃ] πέπονθας: OI ᾧ φίλτατ', ἔγνω γὰρ τὸ προσφώνημά σου, πέπονθα δεινὰ [πάθῃ] τοῦδ' ὑπ' ἀνδρὸς ἀρτίως (О. С. 891-892) – *о*

наймиліший, бо впізнавши твою мову, я зазнав страшних [страждань] від цього чоловіка щойно. ΘΗ τὰ ποῖα ταῦτα [δεινὰ [πάθῃ] πέπονθας], τίς δ' ὁ πημῆνας [ἐστί]; λέγε (О. С. 893) – яких же таких [страшних страждань ти зазнав]? хто кривдник [є]? Кажу! Через пропуск дієслівного словосполучення увиразнюються вказівний та питальні займенники τὰ ποῖα ταῦτα (СОК), які демонструють бажання Тесея дізнатися, що трапилося з Едіпом у час його відсутності, та хто образив сліпого старця.

У словах хору не вживаються дієслівне словосполучення ἤθελε πράξαι, яке легко відновлюємо із попередньої репліки Антигони: ΑΝ --ἔπραξεν οἷον ἤθελεν (О. С. 1703) – він зробив те, що хотів. ΧΟ τὸ ποῖον [πράξαι ἤθελε]; (О. С. 1704) – що саме [зробити хотів]? Внаслідок редукції логічний наголос переноситься на питальний займенник τὸ ποῖον (МСО), яким увиразнюється прагнення хору довідатися, що ж саме хотів вчинити Едип.

У низці діалогічних реплік Ісмени та Антигони автор пропускає поширене речення ἴμερος ἔχει με, яке відновлюємо з висловлювання Антигони, але з чергуванням особових займенників με-σε: ΑΝ ἴμερος ἔχει με (О. С. 1724) – мною володіє бажання. ΙΣ --τίς [ἴμερος ἔχει σε]; (О. С. 1725) – яке [тобою володіє бажання]? ΑΝ τὰν χθόνιον ἐστίαν ἰδεῖν [ἴμερος ἔχει με] (О. С. 1726) – побачити підземну оселю [мною володіє бажання]. У першому випадку наголос переноситься на питальний займенник τίς (МСО), який демонструє бажання Ісмени довідатись, що ж саме хоче її сестра. У другому випадку ми отримуємо відповідь на це питання через акцентування інфінітивного словосполучення τὰν χθόνιον ἐστίαν ἰδεῖν (СОК). У двох подальших репліках простежуємо еліпсис цілого речення: ΙΣ τίνος [τὰν χθόνιον ἐστίαν ἰδεῖν [ἴμερος ἔχει σε]; (О. С. 1727) -чию [підземну оселю побачити тобою володіє бажання]? ΑΝ --πατρός, τάλαιν' ἐγὼ [τὰν χθόνιον ἐστίαν ἰδεῖν [ἴμερος ἔχει με] (О. С. 1728) – о я нещасна, батькову [підземну оселю побачити мною володіє бажання]. Як наслідок, у словах обох сестер для уточнення особи наголошуються МСО – питальний займенник у родовому відмінку τίνος та неузгоджене означення πατρός відповідно.

У висловлюванні Едипа вжито дієслівне словосполучення ἔσχες ἐλπίδ' , яке елімінується у контра-репліці Ісмени: ΟΙ ἤδη γὰρ ἔσχες ἐλπίδ' ὥς ἐμοῦ θεοῦς ὦραν τιν' ἔξειν, ὥστε σωθῆναι ποτε; (О. С. 385-386) – бо ти вже мала надію, що боги потурбуються про мене так, що я колись був врятований? ΙΣ ἔγωγε τοῖς νῦν γ' [ἐλπίδα ἔχω], ὦ πάτερ, μαντεύμασιν. (О. С. 387) – я ж тепер, батьку, [маю надію] на віщування. Внаслідок пропуску увиразнюється непрямий додаток μαντεύμασιν (МСО), тобто об'єкт сподівань Ісмени, яка прийшла розповісти батькові про нове пророцтво.

За коментарем А. Карапанайотоса [Καραπαναγιώτος 1902, 48], у репліці хору реконструюємо пропущене дієслівне словосполучення πείθομαι σοι: ΧΟ πείθου· καὶ γὰρ [πείθομαι σοι] ὅσον σὺ προσχρῆζεις (О. С. 520) – послухай, бо і я [слухаюсь тебе] скільки ти потребуєш. У даному прикладі наголос переноситься на підмет головного речення – на особовий займенник καὶ γὰρ (МСО). У такий спосіб

хор наголошує, що завжди підкорявся проханням Едипа і очікує тепер того ж самого від нього, просячи розповісти про його нещастя.

У висловлюванні Едипа знаходимо еліпсис частини складнопідрядного речення ἔστειχον αν εις τοὺς σοὺς δόμους, яку можемо відновити із попередньої репліки Тесея: ΘΗ τί δῆτα χρήζεις; ἢ δόμους στείχειν ἐμούς; (О. С. 643) – *отже, чого ти хочеш? Прийти до мого дому?* Οἱ εἰ μοι θέμις γ' ἦν [ἔστειχον αν εις τοὺς σοὺς δόμους]· ἀλλ' ὁ χῶρός ἐσθ' ὅδε... (О. С. 644) – *якщо мені можна було б [пішов би до твого дому]. Але місце є таке...* Внаслідок пропуску головного речення, автор акцентує підрядне речення із сполучником εἰ (СОК), виражаючи таким чином умову, за якої Едип міг би піти у палац Тесея.

На основі синтаксичного паралелізму відновлюємо у словах Едипа поширене речення ἐφάνητε πρότερον ἡγεμόνες: Οἱ ἐγὼ γὰρ ἡγεμῶν σφῶν αὖ πέφασμαι καίνος, ὥσπερ [ἐφάνητε πρότερον ἡγεμόνες] σφῶ πατρί (О. С. 1542-1543) – *бо тепер я виявився вашим новим поводитирем, як і своєму батькові* [раніше ви виявилися поводитирями]. В результаті еліпсису логічний наголос переноситься на непрямий додаток, виражений іменниковим словосполученням σφῶ πατρί (СОК). У своїх прощальних словах Едип просить дочок піти за ним у те священне місце, де йому судилося померти, і стверджує, що він сам їх туди поведе.

У репліці хору відновлюємо пропущене інфінітивне словосполучення μολεῖν εις δόμους: ΑΝ ὅπως μολούμεθ' ἐς δόμους οὐκ ἔχω (О. С. 1742) – *як ми підемо додому, я не знаю*. ΧΟ --μηδέ γε μάτευε [μολεῖν εἰς δόμους] (О. С. 1743) – *то не намагайся [додому піти]*. Внаслідок увиразнення дієслова-присудка μάτευε (МСО) із запереченням μηδέ хор намагається заспокоїти Антигону, яка побивається за померлим батьком і не знає, що їм з сестрою робити далі.

Еліпсис синтаксичних одиниць-конструкцій у тексті трагедії Софокла «Едип в Колоні» є характерним явищем. Серед редукованих елементів переважають дієслівні словосполучення та поширені речення. Внаслідок пропуску різноструктурних синтаксичних конструкцій відбувається зміщення логічного акценту на різні члени речення, здебільшого на непрямі додатки, присудки та неузгоджені означення. Компенсаторними одиницями у тексті трагедії виступають як мінімальні синтаксичні одиниці (46,2%), так і синтаксичні одиниці-конструкції (53,8%). Серед мінімальних синтаксичних одиниць переважають дієслова, іменники та займенники, а серед синтаксичних одиниць-конструкцій – іменникові словосполучення.

Найчастіше еліпсис відбувається у висловлюваннях Едипа та хору, завдяки чому увиразнюються найважливіші деталі повідомлення, які відображають ставлення мовця до його змісту. Внутрішні переживання героїв є головним фактором еліпсису та смислового перезавантаження інформації у ситуативному діалогічному мовленні досліджуваної трагедії.

Гнатишак М.Ю., аспірантка

Львівський національний університет імені Івана Франка

Компенсаторные средства эллиптированных единиц-конструкций в текстах трагедий Софокла

Рассмотрены пути компенсации эллиптированных синтаксических единиц-конструкций. Определены компенсаторные минимальные синтаксические единицы и синтаксические единицы-конструкции в диалогических партиях исследуемой трагедии. Проанализированы особенности перераспределения коммуникативной информации между эллиптированными и компенсаторными единицами в ситуативной речи.

Ключевые слова: эллипсис; синтаксическая единица-конструкция; минимальная синтаксическая единица; смещение логического акцента, компенсация.

Hnatyshak M.Yu., Postgraduate student

Ivan Franko National University of Lviv

Compensatory Means of Elliptic Items-constructions in the Tragedies by Sophocles

Ways of the compensation of the elliptic syntactic items-constructions have been looked upon. The compensatory minimal syntactic items and the syntactic items-constructions in the dialogues of the studied tragedy have been determined. The peculiarities of the communicative information redistribution between the elliptic and compensatory items in the situational speech have been examined.

Key words: ellipsis; syntactic item-construction; minimal syntactic item; transfer of the logical accent; compensation.

Література:

1. Богатько В. В. Явища еліпсису в мові сучасної української публіцистики: автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Укр. мова" / В. В. Богатько. – К., 2005.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. / І. Р. Вихованець // Підручник. – К., Либідь, 1993. – 368 с.
3. Дюндик В. П. Компрессия придаточных предложений в современном английском языке: автореф. дис. канд. Филол. Наук: спец. 10.02.01 "Русский язык" / В. П. Дюндик. – М., 1971. – 15 с.
4. Кюгерян А. Г. Лексическая модальность десубстантивированных элементов диалогического текста французской разговорной речи / А. Г. Кюгерян // Сборник научных трудов. Вып. 296. Функционально-семантические категории текста (романистика). – М., 1987. – С. 82–99.
5. Сковородников А. Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка (Пособие для спецкурса) / А. Сковородников. – Красноярск, 1978. – 95 с.
6. Славятинская М. Н. Учебник древнегреческого языка / М. Н. Славятинская. – М. : Филоматис, 2003. – 620 с.
7. Соболевский С. И. Древнегреческий язык: Учебник для высших учебных заведений / С. И. Соболевский. – СПб. : Алетея, 2004. – 616 с.
8. Schwyzer E. Griechische Grammatik / E. Schwyzer. – München, 1950. – 707 S.
9. Γκίκα Σ. Σοφοκλέους Αντιγόνη (αναλυτική ερμηνεία, συνθετική θεωρησή) / Σ. Γκίκα. – Αθήνα, 1991. – 222 σελ.
10. Σοφοκλή. Αντιγόνη / Σοφοκλή; [μετάφραση, σχόλια Στέφ. Πατάκης]. – Αθήνα, 1988. – 478 σελ.
11. Σοφοκλέους. Οιδίπους επί Κολώνω / Σοφοκλέους; [μετάφραση Κ.Χ. Μύρης, εισαγωγή, σχόλια Αθηνά Μπάζου]. – Αθήνα, 2000. – 214 σελ.
12. Σοφοκλέους. Τραγωδίαи / Σοφοκλέους [εσχολιασμένα και ηρμηνευμένα υπό Α. Ξ. Καραπαναγιώτου]. – Αθήνα, 1902. – 192 σελ.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.